

“ Waterkwaliteit en visbestand in de Voer (Dijle-Zennebekken) anno 2026 “

De Voer ontspringt in het Zoniënwood in Tervuren en stroomt vervolgens door Bertem en Leuven, waar ze in de Dijle uitmondt.

De Voer vormt zo een belangrijke groen-blauwe verbinding tussen het Zoniënwood en Egenhovenbos, de Dijlevallei en Heverleebos.

1. Waterkwaliteit

[Zie: Integraal Waterbeleid – Dijle-Zennebekken – Wateruitvoeringsprogramma 2025 – Bekkenbestuur 11 juni 2025] en [Integraal Waterbeleid – Dijle-Zennebekken – Visie en acties]

De Voer is een speerpuntgebied klasse 3. Het gebied heeft enkel nog natuurlijk herstel nodig om na 2027 de goede ecologische toestand te kunnen bereiken.

De waterkwaliteit van de Voer is er sinds de opstart van de RWZI Tervuren in 2009 sterk op vooruit gegaan. Toch blijven de nutriënten stikstof en vooral fosfor nog een belangrijk knelpunt. De waterzuiveringsinfrastructuur is hier al sterk uitgebouwd, maar het aansluiten van de resterende niet-gesaneerde clusters is belangrijk. De komende jaren zullen zowel Aquafin als de gemeenten nog een aantal rioleringsprojecten uitvoeren. Een aandachtspunt langsheen het gehele traject blijft wel het aansluiten van woningen die achterwaarts lozen in plaats van op de riolering.

Voor een verdere verbetering van de waterkwaliteit zet men vooral in op structuurherstel, vrije vismigratie en de aanpak van erosie.

Enkele oude molens in Bertem en Leefdaal vormen een barrière voor vissen. Voor de molen in Leefdaal werkt de provincie Vlaams-Brabant momenteel aan een oplossing. Ook het verdeelwerk van de Voer en de Vloputbeek, aan de ring rond Leuven, is een nog aan te pakken knelpunt. Voor een aantal locaties worden de mogelijkheden voor structuurherstel, eventueel gecombineerd met natuurontwikkeling, onderzocht.

De Voer vormde vroeger, samen met de Dijle, een belangrijke ader door Leuven. Vandaag is de Voer nagenoeg volledig onzichtbaar in de stad. Op verschillende plaatsen is het opnieuw openleggen van de Voer onmogelijk door bebouwing en infrastructuur. Waar het wel nog kan, moet hier verder op ingezet worden. Een mooi voorbeeld hiervan is de opengelegde Voer op de Kapucijnenvoer. Een open Voer verhoogt niet alleen de ecologische kwaliteit van de waterloop, maar zorgt ook voor een aangenamere leefomgeving.

Ook buiten de stad vormt infrastructuur een knelpunt voor het halen van een goede watertoestand. De Voer doorkruist onder meer de E40, de E314 en de ring rond Leuven. Afspoeling van deze wegen zorgt voor een specifieke vervuiling in de waterloop.

Analyses van een buffer- en zuiveringsbekken langs de E40 toonden dat zo'n bekken de impact van het afstromend hemelwater op de waterloop sterk kan verminderen. De mogelijkheden voor de aanleg van dergelijke bufferbekkens of andere ingrepen op de meest kritieke plaatsen worden dan ook verder onderzocht.

De vallei van de Voer snijdt diep in in het Brabants leemplateau, een belangrijk landbouwgebied. De combinatie van reliëf en leembodem maakt de vallei sterk erosiegevoelig. De drie gemeenten in het gebied (Tervuren, Bertem en Leuven) hebben al verschillende erosieprojecten uitgevoerd en zetten de komende jaren hun inspanningen verder.

Heel wat landbouwers hebben beheerovereenkomsten erosiebestrijding gesloten met de Vlaamse Landmaatschappij (VLM). De Voer is trouwens één van de strategische gebieden waar in het kader van het Europese Life Integrated Project Belini intensief zal ingezet worden op erosiebestrijding.

Het bekkensecretariaat startte in 2016 in het gebied het “integraal project Voer” op, waarin met alle betrokken partners samen gewerkt wordt aan het bereiken van de goede toestand voor de Voer.

Het actieprogramma voor de Voer omvat volgende gebiedsspecifieke acties:

nr	titel	initiatiefnemer(s)
5A_A_0013	*Gebiedsgericht project ter bevordering van waterconservering en aanvullen grondwaterlagen in het afstroomgebied van de Voer	Bekkensecretariaat Dijle- en Zennebekken, Gemeente: Bertem, Rioolbeheerder : Riobra
7B_D_0081	Maatregelen voor het tegengaan van verontreiniging door nutriënten en pesticiden vanuit de land- en tuinbouwsector in het afstroomgebied van de Voer	Bekkensecretariaat Dijle- en Zennebekken, Vlaamse overheid : Vlaamse Landmaatschappij (VLM)
7B_H_0016	Saneren van de verontreiniging door gecontamineerd afspoelwater van autowegen in de Voer	Vlaamse overheid : Agentschap Wegen en Verkeer (AWV)
8A_E_0334	*Herstel structuurkwaliteit, realisatie bijkomende waterbergingscapaciteit en sanering vismigratieknelpunten op de Voer en zijlopen (cat 2)	Provincie Vlaams-Brabant
8A_E_0335	*Verhogen belevingswaarde, structuurkwaliteit en sanering vismigratieknelpunten op de Voer (cat 1) in Leuven	Vlaamse overheid : Vlaamse Milieumaatschappij (VMM)
8B_A_0122	*Uitvoeren van erosiebestrijdingsmaatregelen in afstroomgebied van de Voer	Alle Gemeenten

*= Blue Deal actie

a) Aanpak van de vismigratieknelpunten op de Voer

De visfauna van de Voer is op dit moment relatief beperkt en wordt gedomineerd door driedoornige stekelbaars.

Als men kijkt welke vissen er allemaal voorkomen op de Dijle, waar de Voer in uitmondt, ziet men dat er wel veel potenties zijn voor de Voer.

Er zijn nu nog te veel knelpunten die door vissen niet overbrugd kunnen worden, waardoor de vissen de opwaartse delen van de Voer niet kunnen bereiken.

Om dit op te lossen, werkt een studiebureau in opdracht van de provincie Vlaams-Brabant en de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) voor de vismigratieknelpunten op de Voer in Bertem een oplossing uit (8A_E_0334). Het gaat om de knelpunten aan de molen van het kasteel van Leefdaal, aan de Oude molen en aan de Eikenmolen. Het voorontwerp voor de Eikenmolen is afgerond. Voor de Oude Molen en de molen van Leefdaal zit het in de eindfase. Daarna kan overgegaan worden naar concrete technische ontwerpen en uitvoering. Voor het knelpunt aan de Eikenmolen zal dit gebeuren in kader van landinrichting OVID van de Vlaamse Landmaatschappij (VLM).

Het vismigratieknelpunt op de Voer ter hoogte van de kruising met de E314, wordt samen met de realisatie van de fietssnelweg daar aangepakt door De Werkvennootschap in samenwerking met de provincie Vlaams-Brabant. Deze werken zijn lopend.

b) Duurzaam klimaatproject “Plaats voor bronwater in Bertem”

Overal in de Voervallei is bronwater aanwezig dat vaak nog verdwijnt in de riolering.

In droogteperiodes is dit water te kostbaar om ongebruikt af te voeren. Dit project normaliseert de omgang met bronwater in de Sint-Medarduswijk. Het project voorziet in een herinrichting van de private en publieke ruimte en parallel hieraan een sensibilisatie van burgers, ondernemers, landbouwers en overheden om het bronwater uit de riolering te houden en zoveel mogelijk te gaan gebruiken in plaats van drinkwater.

Er wordt ook aandacht besteed aan het beantwoorden van juridische vragen met betrekking tot bronwater. Hiertoe is wisselwerking met het project “Terug naar de Bron”, Brabantse Wouden en SP Walden. Het project is een voorbeeld van (financiële) solidariteit tussen gemeenten die eenzelfde waterloop delen. En het is een voorbeeld van een publiek-private samenwerking, doordat privaat en publiek geld wordt samengebracht om de bronwaterinfrastructuur op duurzame wijze te herinrichten.

Dit is een project van het regionaal landschap Dijleland samen met de provincie Vlaams-Brabant, gemeente Bertem, stad Leuven, private eigenaren en lokale ondernemers.

2. Visbestand

a) Afvissing door INBO in 2007

De Voer werd in de campagne van 2007 op vier locaties bemonsterd.

In totaal ving men acht vissoorten. Bijna alle vis werd gevangen op de locatie gelegen te Vossem. Verder stroomafwaarts ving men niets. Enkel op de locatie te Leuven trof men nog één bittervoorn aan.

De Voer bemonsterde men ook in 1996 (Van Thuyne en Belpaire, 1997) en 1999 (Breine et al., 2000) op deze locaties.

Ook toen was de Voer zo goed als visloos. In 1996 viste men in de Voer op acht locaties. Slechts op twee locaties werd vis gevangen namelijk in het brongebied, een overstromingsgebied in een bosvallei, werden gibel en rietvoorn gevangen (in deze campagne niet bemonsterd) en op de locatie te Leefdaal (waar een klein bronnetje in de Voer voor een iets beter biotoop zorgt) werd driedoornige stekelbaars gevangen net zoals in 1999.

In 1999 ving men in Tervuren ook nog driedoornige stekelbaars en bittervoorn.

In 2007 ziet men een duidelijke verbetering op de locatie te Vossem. Hier werden zeven vissoorten gevangen weliswaar nog in zeer lage densiteiten. Waarschijnlijk laat de waterkwaliteit toe dat de soorten die onder meer in het brongebied aanwezig zijn tot deze locatie willen migreren. De visindex scoort hier dan ook een 'matige kwaliteit'.

Meer stroomafwaarts wordt niets meer gevangen en scoren deze locaties een 'slechte kwaliteit'. Enkel te Leuven wordt nog één bittervoorn gevangen en krijgen we een 'ontoereikende kwaliteit'.

De aanwezigheid van vis (zeven soorten) te Vossem is hoopvol. Maar men kan echt nog niet spreken van een stabiel of een zich herstellende visstand. In de gemeentes Tervuren en Bertem startte Aquafin begin 2007 met waterzuiveringsinfrastructuurwerken. Bij het beëindigen van deze werken zal een groot deel van het huishoudelijke afvalwater van deze gemeentes niet meer rechtstreeks in de Voer worden geloosd. Deze werken zullen ongetwijfeld hun impact hebben op de kwaliteit van het water en dus ook op de aanwezige visstand.

Hiervan zal ook de Dijle mee profiteren, immers de Voer sluit in Leuven aan op de Dijle.

[Zie: Van Thuyne, G. en Breine, J. (2008). Visbestandopnames in Vlaamse beken en rivieren afgevisd in het kader van het 'Meetnet Zoetwatervis' 2007. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2008 (INBO.R.2008.21). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.]

b) Afvissing in 2011

In 2011 werden 5 vissoorten gevangen, namelijk driedoornige stekelbaars, paling, zeelt, bittervoorn en riviergrondel.

[Zie: Tabel in bijlage]

c) Afvissing in 2017

In 2017 werden 7 vissoorten gevangen, namelijk bittervoorn, driedoornige stekelbaars, kolblei, rietvoorn, riviergrondel, pos en zeelt.

[Zie: Tabel in bijlage]

d) Afvissing in 2022

In 2022 werden 6 vissoorten gevangen: biermpje, bittervoorn, blauwband, dieldoornige stekelbaars, karper en riviergrondel.

[Zie: Tabel in bijlage]

e) Afvissing in 2023

In 2023 werden 6 vissoorten gevangen: biermpje, dieldoornige stekelbaars, karper, paling, riviergrondel en zeelt.

[Zie: Tabel in bijlage]

f) De Voer als vismigratieknelpunt in Leuven

Vistrap op de 4de Dije-arm in Leuven

De vangst van potamodrome (bijvoorbeeld gestippelde alver, kopvoorn, serpeling, ...) en diadrome soorten (paling, bot en rivierprik) toont aan dat er vanuit de hoofdarin van de Dije heel wat vissen en vissoorten in relatief hoge aantallen de 4de arm opzwellen tot in de vistrap en verder stroomopwaarts. Dit betekent echter ook dat het stroomopwaarts gelegen knelpunt ter hoogte van de Ursulinensluis moet gesaneerd worden in functie van verdere stroomopwaartse vismigratie.

Ook het volledige debiet van de Voer wordt via de 4de arm richting de Dije gestuurd.

Vissen die de 4de Dije-arm opzwellen en de vistrap passeren moeten vervolgens ook de Voer kunnen optrekken. De Voer werd op de prioriteitenkaart voor sanering van vismigratieknelpunten aangeduid als een aandachtwaterloop. Een timing voor het wegwerken van de knelpunten op de Voer in de toekomst is wenselijk.

Aangezien de Voer bij haar doortocht door Leuven centrum grotendeels overwelfd is, heeft dit traject evenwel weinig te bieden als leefgebied voor vissen. Bovendien bevinden zich langs de stroomopwaartse zijde van de doortocht van de Voer door Leuven centrum verschillende moeilijk op te lossen vismigratieknelpunten. De Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) bekijkt de mogelijkheid om stroomopwaarts van het stadscentrum een lokstroom vanuit de Voer naar de Dije af te leiden, waardoor de Voer binnen Leuven centrum minder relevant wordt als migratieroute (VMM, schriftelijke mededeling).

Via de monitoring van de vistrap werd aangetoond dat er nu ook in het stroomgebied van de Schelde gestippelde alver voorkomt. De vistrap in Leuven biedt aantrekkelijk leefgebied voor de soort. Het is niet uitgesloten dat gestippelde alver geschikt paaihabitat vindt tussen de stenen van de vistrap. Daarom moet zoveel mogelijk voorkomen worden dat de vistrap droog valt, bijvoorbeeld tijdens beheerwerken.

Zeker tijdens het paaiseizoen van de soort, van mei tot en met juli, moet voorkomen worden dat de dieren stranden en potentieel eitjes droog komen te liggen en afsterven.

Eflows-beheer in de Dijle in Leuven

De Dijle is terug een belangrijke hoofdmigratieroute voor de diadrome soorten paling, rivierprik en bot. Potentieel komen daar in de toekomst nog andere soorten bij zoals zeeprik, zeeforel, enz.

De attractiviteit en passeerbaarheid van de Dijle - en van de hoofdarm in het bijzonder - voor stroomopwaarts migrerende vissen in Leuven is gebaat met een zo natuurlijk mogelijk afvoerdebiet waarbij zo weinig mogelijk debiet wordt afgeleid en zo weinig mogelijk wordt gestuwd.

Een gunstige maatregel in die zin, die de waterbeheerder al eerder in voege heeft gebracht, is dat de voeding van de Vaart (Dijlekanaal Leuven – Mechelen) enkel nog gebeurt in functie van het faciliteren van scheepvaartversassingen en de daarbij optredende ‘waterverliezen’ in de verschillende panden op de Vaart. Ook het volledige debiet van de Voer wordt via de 4de arm richting de Dijle gestuurd. Verschillende constructies in Leuven waren oorspronkelijk voorzien om constant te stuwen (bijvoorbeeld Stuw Karel Van Lotharingenstraat, ...). Noch voor vismigratie, noch voor het stromend karakter van de rivier is het wenselijk dat deze kunstwerken opnieuw op een hoog waterpeil zouden stuwen.

De waterbeheerder zet volop in op het openleggen van zoveel mogelijk waterlooptenue. Daarbij blijft een bepaald debiet in de verschillende armen nodig voor de belevingswaarde en de aquatische ecologie (VMM, schriftelijke mededeling). Omwille van de potentiële lokwerking die de zijarmen uitoefenen, moeten ook de knelpunten op deze zijarmen op termijn vispasseerbaar gemaakt worden zodat vissen nooit een foute route kunnen nemen.

De Dijle als hoofdmigratieroute

De onderzoeksresultaten tonen dat de Dijle een belangrijke hoofdmigratieroute is en een verbindingsroute biedt voor verschillende zeldzame of beschermde diadrome (paling, rivierprik) en potamodrome (bermpje, bittervoorn, gestippelde alver, (rivier)donderpad, vetje) vissoorten.

De drie aangetroffen diadrome vissoorten in de Dijle tussen Rotselaar en Leuven (paling, bot en rivierprik) hebben lange afstanden afgelegd tussen hun voortplantings- en opgroeigebied en zijn indicatoren voor een verbeterde habitatconnectiviteit.

Gelet op de vangst van bijna 2000 vissen in de vistrap in de zomer (i.e. buiten het paaïmigratie seizoen) van dominant aanwezige karperachtigen (blankvoorn, kopvoorn, riviergrondel, gestippelde alver) en op de vangst van diadrome soorten als paling en zelfs bot en rivierprik toont aan dat er na de aangepaste debietverdeling met de Vaart er vanuit de hoofdarm van de Dijle heel wat vissen en vissoorten in relatief hoge aantallen de 4de arm opzwemmen tot in de vistrap en verder stroomopwaarts. Dit betekent echter ook dat het stroomopwaarts gelegen knelpunt ter hoogte van de Ursulinensluis moet gesaneerd worden in functie van verdere stroomopwaartse vismigratie.

De Voer werd op de prioriteitenkaart voor sanering van vismigratieknelpunten aangeduid als een aandachtwaterloop. Een timing voor het wegwerken van de knelpunten op de Voer in de toekomst is wenselijk.

[Zie: Buysse D., Demaerteleire N., Pieters S., Gelaude E., Smeekens V., De Dapper T., Pauwels I., Elings J., Vandamme L. & Coeck J. (2024). Visgemeenschap en vismigratie in de Dijle tussen Rotselaar en Leuven. Evaluatie van visdoorgangen en potentiële vismigratieknelpunten. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2024 (8). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.]

Wolvertem, april 2026

VERBEIREN Marc

TABELLEN afvissingen door INBO in 2011, 2017, 2022 en 2023

Waterloop	Lambert X/Y	Omschrijving	Gemeente	Provincie	Bekken	Jaar	Nederlandse naam	Gemiddelde Dagvangst (aantal)	Gemiddelde Gewicht (gram)
Voer	163319/169199	aan de brug	Tenvuren	Vlaams-Brabant	Dijlebekken	2011	driedoornige stekelbaars	69.00	82.50
Voer	163319/169199	aan de brug	Tenvuren	Vlaams-Brabant	Dijlebekken	2011	paling	1.00	22.80
Voer	163319/169199	aan de brug	Tenvuren	Vlaams-Brabant	Dijlebekken	2011	zeelt	2.00	4.70
Voer	172591/173419	aan de ring	Leuven	Vlaams-Brabant	Dijlebekken	2011	driedoornige stekelbaars	8.00	13.70
Voer	165798/171154	aan vijvertje en het kasteel van Leefdaal	Bertem	Vlaams-Brabant	Dijlebekken	2011	bittervoorn	1.00	4.00
Voer	165798/171154	aan vijvertje en het kasteel van Leefdaal	Bertem	Vlaams-Brabant	Dijlebekken	2011	driedoornige stekelbaars	3.00	5.30
Voer	165798/171154	aan vijvertje en het kasteel van Leefdaal	Bertem	Vlaams-Brabant	Dijlebekken	2011	zeelt	4.00	11.40
Voer	171098/172439	in het Egenhovenbos	Leuven	Vlaams-Brabant	Dijlebekken	2011	driedoornige stekelbaars	24.00	31.80
Voer	171098/172439	in het Egenhovenbos	Leuven	Vlaams-Brabant	Dijlebekken	2011	riviergrondel	5.00	72.40

Waterloop	Lambert X/Y	Omschrijving	Gemeente	Provincie	Bekken	Jaar	Nederlandse naam	Gemiddelde Dagvangst (aantal)	Gemiddelde Gewicht (gram)
Voer	167423/172059	aan de molen (dancing)	Bertem	Vlaams-Brabant	Dijlebekken	2017	bittervoorn	47.00	44.20
Voer	167423/172059	aan de molen (dancing)	Bertem	Vlaams-Brabant	Dijlebekken	2017	driedoornige stekelbaars	193.00	427.00
Voer	167423/172059	aan de molen (dancing)	Bertem	Vlaams-Brabant	Dijlebekken	2017	kolblei	5.00	8.30
Voer	167423/172059	aan de molen (dancing)	Bertem	Vlaams-Brabant	Dijlebekken	2017	rietvoorn	1.00	1.10
Voer	167423/172059	aan de molen (dancing)	Bertem	Vlaams-Brabant	Dijlebekken	2017	riviergrondel	1.00	0.10
Voer	172591/173419	aan de ring	Leuven	Vlaams-Brabant	Dijlebekken	2017	bittervoorn	3.00	2.90
Voer	172591/173419	aan de ring	Leuven	Vlaams-Brabant	Dijlebekken	2017	driedoornige stekelbaars	642.00	1236.60
Voer	172591/173419	aan de ring	Leuven	Vlaams-Brabant	Dijlebekken	2017	kolblei	2.00	3.80
Voer	172591/173419	aan de ring	Leuven	Vlaams-Brabant	Dijlebekken	2017	pos	2.00	34.70
Voer	172591/173419	aan de ring	Leuven	Vlaams-Brabant	Dijlebekken	2017	riviergrondel	26.00	121.48
Voer	172591/173419	aan de ring	Leuven	Vlaams-Brabant	Dijlebekken	2017	zeelt	1.00	3.20

Waterloop	Lambert X/Y	Omschrijving	Gemeente	Provincie	Bekken	Jaar	Nederlandse naam	Gemiddelde Dagvangst (aantal)	Gemiddelde Gewicht (gram)
Voer	172591/173419	aan de ring	Leuven	Vlaams-Brabant	Dijlebekken	2022	bermpje	8.00	37.10
Voer	172591/173419	aan de ring	Leuven	Vlaams-Brabant	Dijlebekken	2022	bittervoorn	3.00	1.70
Voer	172591/173419	aan de ring	Leuven	Vlaams-Brabant	Dijlebekken	2022	blauwband	4.00	14.60
Voer	172591/173419	aan de ring	Leuven	Vlaams-Brabant	Dijlebekken	2022	driedoornige stekelbaars	268.00	699.10
Voer	172591/173419	aan de ring	Leuven	Vlaams-Brabant	Dijlebekken	2022	karper	2.00	42.30
Voer	172591/173419	aan de ring	Leuven	Vlaams-Brabant	Dijlebekken	2022	riviergrondel	23.00	315.30

Waterloop	Lambert X/Y	Omschrijving	Gemeente	Provincie	Bekken	Jaar	Nederlandse naam	Gemiddelde Dagvangst (aantal)	Gemiddelde Gewicht (gram)
Voer	167423/172059	aan de molen (dancing)	Bertem	Vlaams-Brabant	Dijlebekken	2023	bermpje	3.00	10.30
Voer	167423/172059	aan de molen (dancing)	Bertem	Vlaams-Brabant	Dijlebekken	2023	driedoornige stekelbaars	269.00	404.30
Voer	167423/172059	aan de molen (dancing)	Bertem	Vlaams-Brabant	Dijlebekken	2023	karper	1.00	231.50
Voer	167423/172059	aan de molen (dancing)	Bertem	Vlaams-Brabant	Dijlebekken	2023	paling	1.00	36.50
Voer	167423/172059	aan de molen (dancing)	Bertem	Vlaams-Brabant	Dijlebekken	2023	riviergrondel	17.00	16.30
Voer	167423/172059	aan de molen (dancing)	Bertem	Vlaams-Brabant	Dijlebekken	2023	zeelt	1.00	2.30

CIW – oppervlaktewaterlichamen - Dijle- en Zennebekken

☐ Toon fiches Vlaams waterlichaam • Karakterisering • Doelstellingen • Druk en impactanalyse • Beoordeling • Kwaliteitsnormen gevaarlijke stoffen • Toekomstverkenning • Reductiedoelen en afwijkingen	VL05_87	VOER (Leuven)	Herent, Leuven
☐ Toon fiches lokaal waterlichaam van 1ste orde • Karakterisering • Doelstellingen • Druk en impactanalyse • Beoordeling • Kwaliteitsnormen gevaarlijke stoffen	L107_449	VOER (BERTEM)	Bertem, Herent, Huldenberg, Kortenberg, Kraainem, Leuven, Overijse, Tervuren, Wezembeek-Oppem, Zaventem